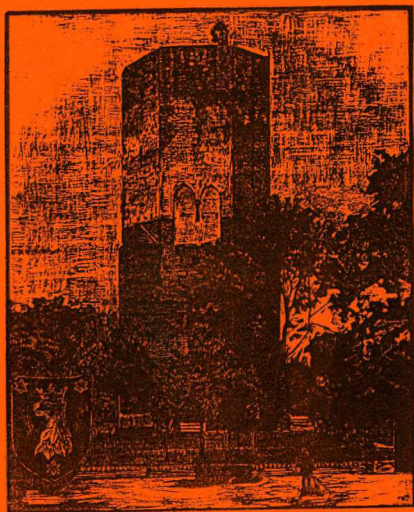

Władysław Graf

OSTRZESZÓW
ZABYTKI W DRZEWORYTACH
ANTONIEGO SERBEŃSKIEGO

NAKLAD

I

KSERODRUK

Ostrzeszowski Dom Kultury
w Ostrzeszowie

WSTĘP

Zeszyt ten jest piątym i zarazem ostatnim numerem z cyklu "drzeworyty Antoniego Serbeńskiego". Poprzednie publikowały reprodukcje :

- Nr.5 - "Kościoły"
- Nr.6 - "Zaułki i zakątki"
- Nr.8 - "Portrety"
- Nr.9 - Przyroda".

Ostatnim z tego cyklu, to "Zabytki w drzeworytach Antoniego Serbenskiego".

Informuję, że zamieszczone kserokopie w tym numerze nie są powtórzone z poprzednich numerów, chociaż w trzech przypadkach motywy są mocno zbliżone w obrazie, jak kościoły farny i klasztorny oraz wieża zamkowa widziana od strony wschodniej z dachami budynków. W szczegółach różnią się w rzeźbie od publikowanych poprzednio.

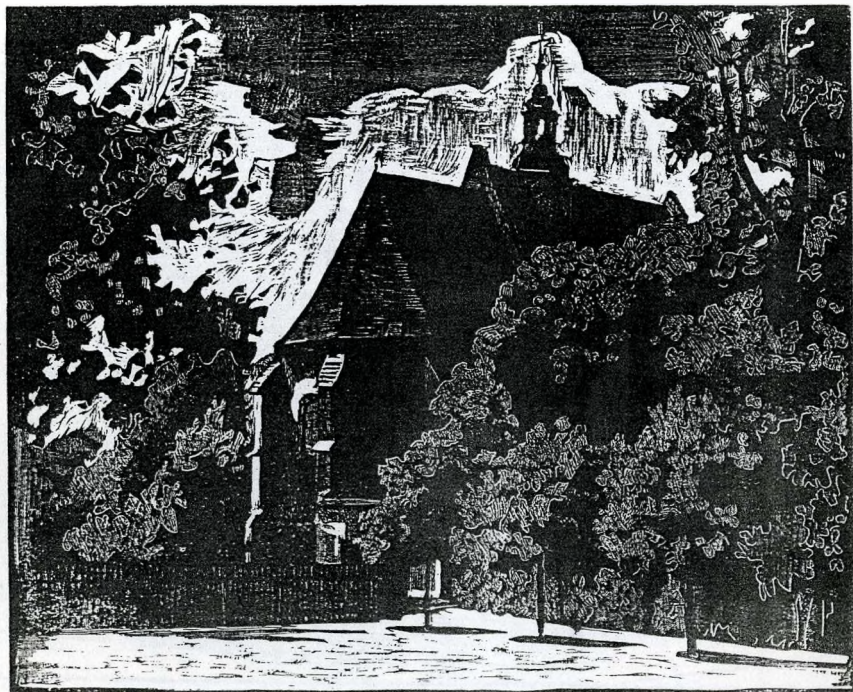
W tym "drzeworytowym cyklu" przedstawiłem 40 różnych drzeworytów, do perfekcji opanowanej przez Artystę specjalności. Do dzisiaj prawdopodobnie nikt nie zewidencjonował ilości wykonanych przez A. Serbeńskiego drzeworytów, a było ich bardzo wiele. W dotychczasowych publikacjach wspomina się jeszcze o drzeworytach z regionu Ostrowa Wielkopolskiego, Kępna i Grabowa, chociażby wspomnieć o "Tece Kępińskiej", kępińskich uliczkach, ostrowską pasiekę, wiejskie drewniane kościółki Myśniewa i Bralina. Tych drzeworytów nie publikuję, ponieważ nie mieszczą się w podstawowym tytule broszur z cyklu "zeszyty ostrzeszowskie", jak również trudne są w dostępie wypożyczenia oraz kserograficznej reprodukcji - poprostu wśród mieszkańców Ostrzeszowa jest ich niewielka ilość.

Autor

FARA OD STRONY WSCHODNIEJ

Kościół farny należy do najstarszych zabytków miasta Ostrzeszowa. Akt erekcyjny nadano w 1353 roku.

Szczegółowy zapis historyczny kościoła farnego został już podany w numerze 5-tym "zeszytu ostrzeszowskiego" na stronie 4, obok reprodukcji drzeworytu Fary od strony zachodniej. Na stronie siódmej tamtego numeru /kościół farny od strony wejścia z Placu Kazimierza/, przedstawiono obraz w prawie identycznej rzeźbie, jednak różniący się tłem nieba i cieniami ulistowienia drzew.

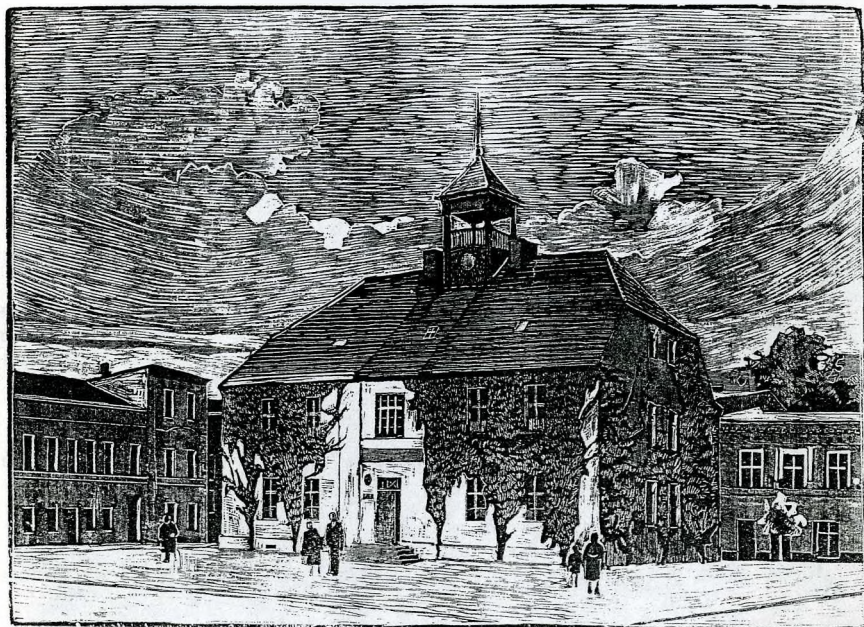
Drzeworyt rozm. 17,9 x 22 cm

RATUSZ

Kiedy na Rynku w Ostrzeszowie pojawił się ratusz trudno ustalić z powodu braku źródeł. Można sądzić, że ratusz wybudowano już w XIV wieku, gdy znaczenie wójta upadło, a władza przeszła w ręce burmistrza. Pierwszą wzmiankę o nim zawiera przywilej Jana Kazimierza z 1658 r., według którego cech szewski miał obowiązek świadczyć "czopowe" na odbudowę ratusza. Wynika z tego, że ratusz uległ zniszczeniu w czasie wojen szwedzkich.

Niewiele pozostało z dawniejszego stylu, jedynie wewnątrz zachowały się cztery celki w starym stylu gotyckim.

Drzeworyt rozm. 17,7 x 24,9 cm

BASZTA ZAMKOWA

Przy ul. Zamkowej w Ostrzeszowie, zachowała się baszta mająca 24 m wysokości, ośmiokątna, w otoczeniu resztek murów zamkowych.

Janko z Czarnkowa /1347/ podaje, że w Wielkopolsce pobudowano zamki w Nakle, Wieluniu, Międzyrzeczu i Ostrzeszowie.

Mapa miasta z 1785 roku pokazuje położenie zamku, otoczonego wodą i wałami obronnymi. Przed fosą znajdował się plac okolony zalewiskiem, do którego prowadziły mosty. Na placu była karczma, obok młyn zamkowy oraz gorzelnia. Z tego placu prowadził most zwodzony do otoczonego murem zamku.

Na rycinie z połowy XIX wieku widnieje jeszcze kuźnia tuż przy baszcie zamkowej.

Zamek w Ostrzeszowie stanowi typowy przykład zamku nizinnego. Na podstawie zachowanych fragmentów murów można zrekonstruować jego wygląd pierwotny. Zamek zbudowano na planie prostokąta o wymiarach 27 na 39 m. Umieszczona od strony wjazdu wieża pięciokondygnacyjna o wysokości 24 m posiada plan kwadratu, który na wysokości 11 m przechodzi w ośmiobok. Wejście do wieży prowadziło przez wysoko umieszczony otwór w ścianie północnej. Wieża pełniła szereg funkcji - była wieżą strażniczą, mieszkalną, oraz punktem ostatecznej obrony. Od strony północnej i zachodniej zamek zamykał murowany dom mieszkalny. Pozostałe budynki, jak zabudowania gospodarcze i domy dla służby były najprawdopodobniej drewniane.

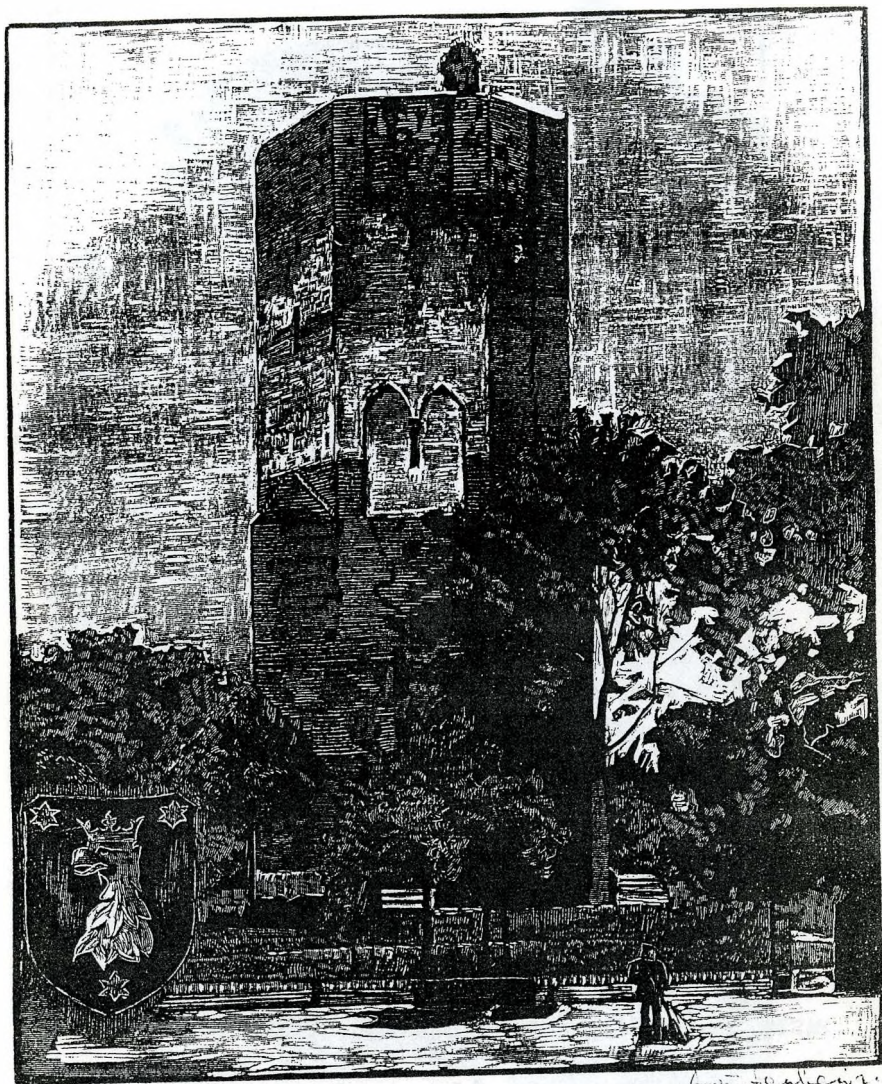
Zamek stanowił siedzibę starosty królewskiego do 1553 roku. Potem stał się siedzibą starosty grodowego, do 1655 roku, kiedy to zamek zniszczyły wracające spod Częstochowy wojska koronne w celu uniknięcia możliwości wykorzystania przez wroga warowni jako punktu obronnego.

W 1660 roku zamek został odbudowany i do schyłku XVIII w. mieścił sądy miejskie i grodzkie. Opuszczony w 1785 r. obrócił się w ruinę.

W 1843 r. został rozebrany - był to jeden z przejawów świadomej polityki niszczenia przez zaborcę pamiątek polskości. Cegła z rozbiórki użyta została do budowy browaru i sąsiednich zabudowań, a tereny zamkowe przekazano gminie ewangelickiej, która wzniosła tu swoją świątynię.

W 1923 roku ruina została wykupiona dla miasta. W r. 1960 wieża została odrestaurowana, pełniąc odtąd funkcję punktu widokowego. Jej wnętrza zostały adoptowane dla celów muzealnych, natomiast na dziedzińcu zamkowym urządzono amfiteatr.

Obok - reprodukcja kserograficzna
drzeworytu baszty zamkowej z herbem
miasta Ostrzeszowa /w lewym rogu
u dołu obrazu/.

Baszta ramszowa

Ant. Leber

Drzeworyt rozm. 22 x 18 cm

BASZTA ZAMKOWA OD STRONY WSCHODNIEJ

Baszta zamkowa widziana
od wschodniej strony. Na pierwszym planie obrazu - resztki
ruin zamku, porośnięte krzewami.

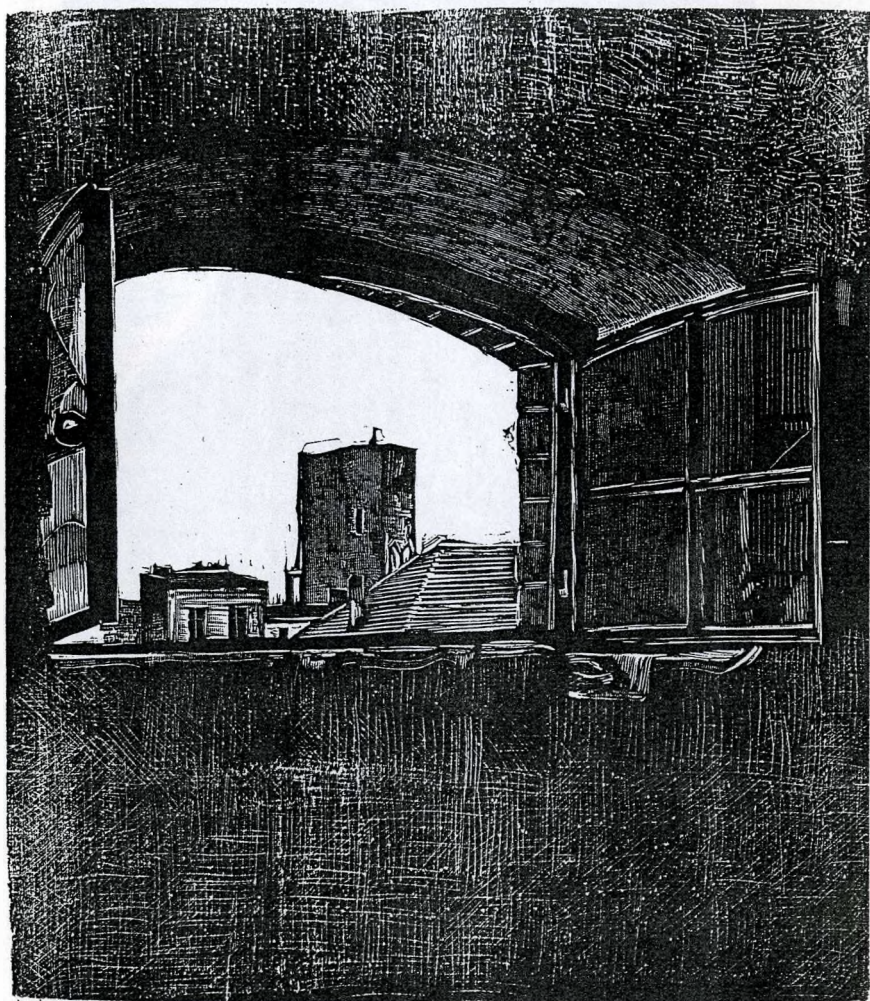

Ant. Kępcowski

Drzeworyt rozm. 36,5 x 22,3 cm

WIDOK Z OKNA

"Widok z okna" - tak zatytułował Antoni Serbeński obok reprodukowany drzeworyt. Jest to widok z okna strychu domu od strony południowej na basztę zamkową, widzianą poprzez dachy sąsiadujących z nią budynków.

Widok z okna

Ant. Leleczka

Drzeworyt rozm. 18,5 x 16,2 cm

BASZTA OD STRONY WSCHODNIEJ

Taki podpis dał Artysta pod drzeworytem baszty zamkowej widzianej od wschodniej strony, z okna strychu domu stojącego przy początku ulicy dawniej Klasztornej a obecnie Kaliskiej. W głębi widoczna wieża kościoła p.w. Chrystusa Króla.

Drzeworyt już reprodukowany w 6-tym "zeszycie ostrzeszowskim", jednak różniący się w szczegółach rzeźby obrazu.

Warta d. str. wch.

Am. d. l. k. k. k.

Drzeworyt rozm. 19,4 x 13 cm

KLASZTOR POBERNARDYŃSKI

Klasztor pobernardyński widziany od strony wschodniej /kościół z zabudowaniami klasztorowymi/. Historyczny zarys budowy klasztoru został szczegółowo podany w piątym numerze "zeszytu ostrzeszowskiego", do którego odwołuję czytelników.

Obraz drzeworytu podobny do poprzednio reprodukowanego, jednak różny w szczegółach :

- rozmiar na wysokości mniejszy o 0,5 cm
- rozmiar na szerokości mniejszy o 2 cm
- niebo gładkie bez kłębiastych chmur
- drzeworyt jest bez oramowania obrazu cienką obwódką

Drzeworyt rozm. 23,5 x 38 cm

ZAKOŃCZENIE

Czytelnikom należy się wyjaśnienie, dlaczego aż w pięciu numerach "zeszytów ostrzeszowskich" publikowałem drzeworyty Antoniego Serbeńskiego. Początkowym moim zamiarem było wydanie tylko zeszytu pt. "Ostrzeszów-kościół w drzeworytach Antoniego Serbeńskiego". Jednak zafascynowany pięknem ich obrazu i do perfekcji opanowanej przez Artystę techniki graficznej w tej dziedzinie, uznałem za konieczne opublikowanie dalszych tematów, które w tym numerze kończę tytułem "zabytki".

Nie zamykam jednak zagadnienia jako ostatecznie wystarczającego dla złożenia hołdu i pamięci Wielkiemu Piewcy piękna ostrzeszowskiej ziemi w obrazach graficznych. Może w niedalekiej przyszłości da się załatwić publikację drzeworytów w całości w jednym wydaniu.

Autor

Źródła i materiały :

- "Ostrzeszów przeszłość i teraźniejszość"
St.Nawrocki Wł.Golus 1969
- Drzeworyty ze zbiorów :
 - "Klasztor" - Muzeum Regionalne w Ostrzeszowie
 - "Ratusz"
 - "Baszta zamkowa"
 - "Widok z okna"
 - "Baszta od strony wschodniej"
 - "Fara" - Stefan Krzyżanowski
 - "Ruiny zamku z basztą" - Wanda Kaczmerek
- "Dzieje Ostrzeszowa" St.Nawrocki 1990

10

Z CYKLU: ZESZYTY OSTRZESZOWSKIE

1992